

VEZETÉSI NEHÉZSÉGEK MAGYARORSZÁGON ÉS AMERIKÁBAN

SZABADOS ÁDÁM

Amerikában egészen más okokból nehéz vezetőnek lenni, mint Magyarországon. Az összehasonlítás szerintem tanulságos lehet az óceán mindkét oldalán. St. Louis-ban megtehettem, hogy tizenkét év aktív lelkipásztori szerep után (1997-től segédlelkész voltam Veszprémben, 1999-től pedig teljes időben lelkipásztor) másfél évig mindenféle vezetői felelősség nélkül vegyek részt egy amerikai gyülekezet életében. Igaz, tanítottam két hosszabb kurzust a felnőttek vasárnapi iskolájában, időnként prédikáltam is, de elsősorú feladatomban az ajtónálló szolgálat volt. Minden vasárnap a Christ Community Church kapujában álltam, és egy idősebb mosolygós nőtestvér és egy barátságos Down-kóros testvér társaságában köszöntöttem a gyülekezetbe lépő embereket. A két társam rutinosan állta a sarat, nekem viszont elég nagy kihívás volt ez a szolgálat, mert az amúgy is pocsek arc- és névmemóriám (lehet így lelkipásztor valaki?) a sok John, Mary, Randy, Cheryl, Carolyne, Mike és Rob nevek hallatán folyamatos rendszerhibát jelzett. Mégis élveztem ezt a helyzetet, üdítő volt egy időre egyszerű gyülekezeti tagként beülni a padba, és támogatni a vezetőim szolgálatát.

Közben figyeltem és tanultam. És észrevettem dolgokat. Eleinte azt gondoltam, hogy könnyű egy amerikai gyülekezetvezető dolga egy magyar lelkipásztor munkájához képest. Lenyűgözött az emberektől a vezetők felé áradó bizalom és szeretet. A gyülekezetben még ún. Pastor's Appreciation Day (!) is volt (a kezdeményezés természetesen nem a lelkészekről indult), amikor a gyülekezet tagjai emailben, levélben, telefonon vagy más formában visszajelzést adtak a lelkipásztoroknak, hogy mi az, amit értékelnek a szolgálatukban. Magyar szemszögből egy ilyen szokás a személyi kultusz felé robogó vonathoz tűnik, ott ez a kultusz legkisebb nyoma nélkül volt természetes. A bátorítás annyira része az amerikaiak kultúrájának, mint nálunk a panaszkodás. Az amerikaiak megbecsülik a vezetőiket – legalábbis amíg sikeresek. De erről később.

Néhány hónap után kezdtem látni az érem másik oldalát is. Rájöttem, hogy az amerikai vezetők is küszködnek, csak az ő nehézségeik más forrásból erednek. Nem könnyű vezetőnek lenni Amerikában sem. Már készülődtünk haza Magyarországra, amikor megkértek újra, hogy prédikáljak a gyülekezetben. Úgy döntöttem, külső szemlélőként az amerikai lelkipásztorok nehézségeiről fogok beszélni. Előtte átküldtem a jegyzeteimet a vezető lelkésznek, hogy ellenőrizze, nem mondok-e olyat, amit nem szeretne, ha elhangozna. Nem ő kérte ezt, én tartottam fontosnak a lojalitást. Természetesen zöld utat kaptam, és elmondtam a prédikációt a gyülekezetben. A rázós téma ellenére azt hiszem, még soha egyetlen igehirdetésem sem kapott olyan pozitív visszhangot, mint az. Volt, aki az istentisztelet után könnyes szemmel mondta: „Pastor Adam, felnyitottad a szemem valamire, amiről eddig fogalmam sem volt.” Más tagok emailben vagy telefonon köszönték

meg a feddésemet. Később egy vezetői hétvége anyaga is éppen az a néhány pont lett, amit a gyülekezet előtt felvázoltam.

A prédikációban először saját történetemet meséltem el a tekintéllyel kapcsolatban. Elmondtam, hogyan vezetett Isten megtérésre a lázadásomból és önteltségemből, hogyan leplezte le előttem a tekintéllyel szembeni rossz lelkiületemet, és hogyan szabadított fel arra, hogy támogatni tudjam különböző helyzetekben az Isten által megbízott vezetőimet. Saját történetem után arról beszéltem nekik, hogy miért lett bizalmatlan a magyar kultúra mindenféle tekintéllyel szemben. Meséltem ennek történelmi okairól, a hatalommal való visszaélés alapélményéről, az elnyomás idején tanult – és generációról generációra hagyományozott – önvédelmi mechanizmusokról. Elmeséltem nekik, hogy a magyarok legkésőbb 1956-ban megtanulták: jobb meghúzódni, és ha egy fej kiemelkedik közülük, azt inkább lecsapják, nehogy bajt hozzon rájuk.

Az amerikaiak megdöbbenek, amikor a magyar kultúrában rejlő cinizmusról is beszéltem, mely minden mögött hajlamos a rothadást látni, és hogy emiatt a magyar lelkipásztorok egyik legnehezebb feladata a gyülekezetük bizalmának megszerzése és megtartása. Őszintén csodálkoztak, mikor felvázoltam előttük, hogy a magyar vezetőknek gyakran hosszú ideig kell dolgozniuk azon, hogy elhiggyék róluk: nem a gyülekezet elnyomása a céljuk. És hogy erről legjobb szándékaik ellenére sem mindig sikerül meggyőzniük az embereket. (Egyik református lelkész barátomtól tudom, hogy vidéken a lelkészekkel kapcsolatos ambivalens érzés – melyre leginkább talán a „bizalmatlan tisztelet” vagy „tiszteletteljes bizalmatlanság” kifejezés illik – részben abból táplálkozik, hogy a „papokat” régen az úri osztályhoz sorolták, mely a népet szipolyozza. Szeretném hinni, hogy ez csak a történelmi egyházakban igaz.)

Miután látták az amerikai testvérek, hogy önmagammal és saját kultúrámmal szemben is kritikus vagyok, rátérhettem arra, amit az ő kultúrájukkal kapcsolatban észrevettem. Elmondhattam megfigyelésemet, hogy az amerikaiak viszonya sem felhőtlen a tekintéllyel. Igaz – mondtam –, az amerikaiak nem bizalmatlanok és nem cinikusak, és ez rendkívül felszabadító annak, aki a gyanakvás világából érkezik hozzájuk. (Emlékszem, mennyire mellbe vágott, amikor Magyarországra visszatérve először mentem be az OTP-be, és az egyik alkalmazott éppen mindenki füle hallatára megjegyezte: „Azért megnézném, hogy az elnök úr /azt hiszem, Csányi Sándorra gondolt/ honnan szerezte a pénzét!” Miután másfél évig amerikai levegőt szívtam, elszoktam ettől a hangulattól.) Amerikában a cinizmus nagyon ritka. A gyülekezeti vezetők is jelentős bizalmi tőkével és komoly hátszéllel kezdhetik szolgálatukat. Mégis – mutattam rá a gyülekezet előtt – a feladatuk szinte emberfeletti erőket kíván. Miért?

A probléma többrétű. Először is, az amerikai kultúra a kezdet kezdetétől *alulról felfelé építkező* kultúra. A amerikaiak szemében a legmodernebb európai demokráciák is nyomasztóan felülről vezéreltnek tűnnek, szinte diktatórikusnak, de minimum szocialistának. Az amerikaiak hozzászórtak ahhoz – vagy még inkább: zsigerileg úgy gondolkodnak –, hogy

a vezetők *a nép* akaratát képviselik. Ahogy Lincoln mondta: „of the people, by the people, for the people”. A demokrácia az amerikaiak számára szinte isteni igazság: mi okuk lenne arra, hogy a gyülekezetet ne ekként működtessék? A lelkipásztor a gyülekezet alkalmazottja – megbecsült alkalmazottja! –, akinek az a feladata, hogy a tagok közös akaratát végrehajtsa. Bibliikus gondolkodású amerikaiak persze tudják, hogy ez nem áll meg, de a kultúra hatása nagyon erős. Sok gyülekezeti tagot meglepett, amikor felhívtam a figyelmüket arra, hogy ebben a modellben az Istennek való engedelmesség a tagságnak való engedelmességgel válik azonossá, és ez alapjaiban kérdőjelezi meg a lelkészek elhívását.

Ráerősít erre a problémára az amerikai kultúra másik jellegzetessége: *a jogok hangsúlyozása*. Egy átlagos amerikai gyülekezetben nem bizalmatlanul gondolkodnak az emberek, de tele vannak elvárásokkal. Hajlamosak úgy tekinteni a gyülekezetben való jelenlétükre, hogy részvételükkel bizonyos szolgáltatásokat vásárolnak meg, és ezekhez elidegeníthetetlen joguk van. (A gyülekezetek egyébként is az ő kegyeikért versenyeznek.) A tagok elvárják, hogy a gyülekezetben legyen minőségi zene, jó igehirdetés, professzionális és biztonságos gyermekszolgálat, nívós ifjúsági munka, elégséges missziós lehetőség, és persze hibátlan kommunikáció mindezekről a vezetők és a tagok között. Szerencsére nem mindenki gondolkodik így, de nehéz kilépni abból a gondolkodásmódból, ami a társadalmat jellemzi.

A gyülekezetek vezetőire óriási terhet rak továbbá az, hogy az amerikai kultúra nem csak sikeres kultúra, de a siker kultúrája is. A vezetőktől azt várják el, hogy sikeresek és eredményesek legyenek. A teljesítmény kényszer. A bizalom egészen addig kíséri a lelkészeket, amíg sikert tudnak felmutatni. Ha a gyülekezetben nem látszanak az eredmények, nincs növekedés, minőségi gondok vannak egyik vagy másik szolgálati területtel, vagy anyagi problémák merülnek fel, a vezetők ázsiója zuhanni kezd. Amerikában az emberek egy szervezetben elsősorban funkcióknak számítanak, ezért senki sem pótolhatatlan. A lelkészek sem azok. A működés és az eredményesség a gyülekezetekben magas prioritást élvez. A lelkipásztorokra elképesztő nyomás nehezedik: vagy előre halad a szekér, vagy új hajtó ül a bakra.

Emléztettem St. Louis-i gyülekezetemet arra is, hogy a kultúrájuk *fogyasztói kultúra*, és ez a gyülekezeti életre is hatással van. Az emberek a lábukkal szavaznak. Ha nem tetszik nekik valami, odébbállnak. St. Louis-ban többszáz gyülekezet van, pillanatok alatt mindenki találhat olyat magának, amelyet szeretne. Néhány magyar lelkipásztor talán örülne, ha az elégedetlen emberek az ő gyülekezetükben is inkább a lábukkal szavaznának, és ha már támogatóan nem tudnak jelen lenni a közösségben, szakadás szítása helyett elmennének máshova. De amikor egy egész keresztény szubkultúra épül arra, hogy a döntéseit a vélt jogaihoz és elvárásaihoz igazítja, akkor az már komoly kérdéseket vet fel a tanítványság lényegét illetően. Vajon hogy tudná betölteni a lelkipásztor Istentől kapott feladatát, ha a gyülekezeti tagok az első feddő szó után másik gyülekezetet keresnek? Ha ma élne, hogy tudná Timóteus végezni az evangélista munkáját (vö. 2Tim 4,1-6), ha a hallgatói azonnal továbblépnének, amint olyan témát érint, amelyről nem akarnak

hallani? „Nem kísértitek a lelkeseiteket” – kérdeztem a gyülekezettől –, „ha belehajszoljátok őket a siker keresésébe, akár annak árán is, hogy a sikert emberi eszközökkel éri el?” A reakciókból láttam, hogy értették, miről beszélek. És hálásak voltak érte.

Szemben azzal, amit eleinte gondoltam: nehéz vezetőnek lenni Amerikában is. A vezetés talán más kultúrákban sem könnyű. A [tekintélyellenesség](#) nem mindenhol okoz gondot, de minden kultúra tartogat kihívásokat a vezetők számára. Mi ebből a tanulság? Szerintem az, hogy akár Magyarországon élünk, akár a világ más részén, törekedjünk arra, hogy a Biblia tanítása alapján gondolkodjunk a vezetőinkről, ne a világ szerint! A kultúra nyomása nagy: álljunk ellen neki, menjünk szembe az árral, tanuljuk meg, mit jelent az Isten szerinti vezetés, és közben azt is, mit jelent az Isten szerinti követés! Keressünk jó példákat a Bibliában, és vegyük észre a mi korunkban fellelhető mintákat is! Nem kell, hogy a világ alakítsa a keresztény közösségek hangulatát. Alakítsuk inkább mi a világot! De ha ez túl ambíciózus cél: tegyük legalább a gyülekezeteinket olyan helyé, ahol a vezetőink be tudják tölteni Istentől kapott elhívásukat! Ez mindannyiunk érdeke, nem?